

СЛУЖБОВО-БОЙОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ: ЗАПРОШЕННЯ ДО ДИСКУСІЇ

SERVICE AND COMBAT ACTIVITIES OF THE STATE BORDER SERVICE OF UKRAINE: INVITATION TO DISCUSSION

***Сергій Халимон¹, **Михайло Пузырьов²**

**Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (вул. Шевченка, 46, м. Хмельницький, 29001)*

***Національна академія Національної гвардії України (майдан захисників України, 3, м. Харків, 61001)*

***Serhii Khalymon, **Mykhailo Puzyryov**

**Bohdan Khmelnytskyi National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine (46 Shevchenko St., Khmelnytskyi, 29001)*

***National Academy of the National Guard of Ukraine (Maidan Zahysnykiv Ukrainu, 3, Kharkiv, 61001)*

Отримано: 18.11.2023. Затверджено: 19.12.2023

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена постановці проблеми щодо розуміння оперативно-службової та службово-бойової діяльності Держприкордонслужби в умовах ведення воєнних (бойових) дій. У статті розглядаються актуальні аспекти функціонування та виклики, з якими стикається Держприкордонслужба в умовах збройної агресії росії у частині правового регулювання реалізації її функцій. Запропоновано до обговорення в екс-

¹ доктор юридичних наук, професор; orcid 0000-0003-2998-7235; e-mail: halik_chernigov@ukr.net

² доктор юридичних наук, старший дослідник; orcid 0000-0002-7814-9476; e-mail: mpuzryov@gmail.com

пертному середовищі проблеми законодавчого унормування проблемних питань, що виникають у процесі застосування сил і засобів Держприкордонслужби під час безпосереднього ведення воєнних (бойових) дій. Констатується, що Держприкордонслужба є правоохоронним органом спеціального призначення, проте наділена військовими функціями, діяльність якого спрямовується та координується МВС. Наявність військових функцій дає підстави для введення у нормативно-правовий обіг такої дефініції, як «службово-бойова діяльність». Службово-бойова діяльність характеризуватиме виконання Держприкордонслужбою завдань у звичайних умовах — «службово діяльність», а в умовах загострення оперативної обстановки (воєнний стан) — «бойова діяльність». Акцентується увага на тому, що не всі органи і підрозділи Держприкордонслужби виконують бойові завдання у широкому їх розумінні, що потребує виділення у її структурі окремих бойових підрозділів, основним призначенням яких буде виконання виключно бойових завдань. У статті розглядається важлива проблема діяльності Держприкордонслужби, констатується її актуальність у сучасному контексті, демонструючи потребу в пошуку нових рішень та підходів для зміцнення прикордонної безпеки України. Звертається увага на необхідності кодифікації законодавства про державний кордон України.

Ключові слова: Державна прикордонна служба України; Національна гвардія України; оперативно-службова діяльність; службово-бойова діяльність; правове регулювання; воєнні (бойові) дії.

ABSTRACT

The article is dedicated to the formulation of the problem regarding understanding operational-service and service-combat activities of the State Border Guard Service of Ukraine in the conditions of conducting military (combat) actions. The article examines the current aspects of functioning and challenges faced by the State Border Guard Service of Ukraine in the context of Russia's armed aggression in terms of legal regulation for implementation of its functions. The issue of legislative regulation of problematic issues arising in the process of using the forces and means of the State Border Guard Service of Ukraine during the direct conduct of military (combat) actions is proposed for discussion in the expert environment. It is noted that the State Border Guard Service of Ukraine is a law enforcement body of special purpose, but endowed with military functions, whose activities are directed and coordinated by the Minister of Internal Affairs. The existence of military functions provides grounds for the introduction of such a definition as «service-combat activity» into the regulatory and legal circulation. Service-combat activity will characterize the execution of tasks by the State Border Guard Service of Ukraine under normal conditions — «service activity», and under the conditions of an aggravation of the operational situation (martial law) — «combat activity». Attention is drawn to the fact that not all bodies and divisions of the State Border Guard Service of Ukraine perform combat tasks in the broadest sense, which requires the allocation of separate combat units in its structure, the main purpose of which will be the execution of combat tasks only. The article considers an important problem of the activity of the State Border Guard Service of Ukraine, states its relevance in the modern context, demonstrating the need to find new solutions and approaches to strengthen the border security of Ukraine. Attention is drawn to the need to codify legislation on the state border of Ukraine.

Key words: State Border Guard Service of Ukraine; National Guard of Ukraine; operational-service activity; service-combat activity; legal regulation; military (combat) actions.

I. ВСТУП

Державна прикордонна служба України (далі — Держприкордонслужба) є правоохоронним органом спеціального призначення. Відповідно до статті 10 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», органи охорони державного кордону безпосередньо виконують поставлені перед Держприкордонслужбою завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону України.

Основною оперативно-службовою ланкою Держприкордонслужби, на яку покладаються охорона певної ділянки державного кордону самостійно чи у взаємодії з іншими органами охорони державного кордону та Морською охороною, забезпечення дотримання режиму державного кордону і прикордонного режиму, а також здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, є прикордонний загін¹.

У розумінні статті 2 Закону України «Про Державну прикордонну службу України» виконання функцій Держприкордонслужби є оперативно-службовою діяльністю².

Традиційно прийнято розрізняти такі основні види оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби: прикордонна служба; прикордонний контроль; адміністративна, профілактична, оперативно-розшукова, розвідувальна, кримінальна процесуальна (в частині проведення негласних слідчих (розшукових) дій), інформаційно-аналітична та прикордонно-представницька³. Система визначених видів оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби формує специфічну сукупність форм та методів роботи для виконання поставлених завдань і реалізації функцій.

Проте до службового обігу Держприкордонслужби все частіше входить такий термін, як «службово-бойова діяльність». У структурі Адміністрації Держприкордонслужби з'являється новий підрозділ — управління бойової та спеціальної підготовки Департаменту охорони державного кордону.

¹ Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.

² Там само.

³ Івашков Ю. Б. (2017). *Форми та види оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України. Честь і Закон*. Т. 2, № 61. С. 60.

Дослідженню проблем службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку присвятили свої наукові праці такі вчені: Ю. В. Аллеров, С. В. Белай, О. О. Гриньків, Ю. В. Дубко, М. О. Єрмошин, Ю. Б. Івашков, С. О. Кузніченко, І. О. Кириченко, М. В. Корнієнко, О. Г. Комісаров, В. А. Лаптії, В. І. Лазутко, В. М. Плішкін, М. Б. Саакян, О. М. Шмаков та ін. Переважна більшість наукових публікацій присвячені службово-бойовій діяльності Національної гвардії України або ж спеціальних підрозділів органів внутрішніх справ (органів Національної поліції України). Однак комплексного вивчення проблем правового регулювання службово-бойової діяльності Держприкордонслужби досі не проведено.

II. МЕТА І МЕТОДОЛОГІЯ

Мета статті — проаналізувати нормативно-правове регулювання застосування Держприкордонслужби, як суб'єкта службово-бойової діяльності сил безпеки і сил оборони, і обґрунтувати пропозиції щодо внесення змін до законодавства в частині осучаснення термінології, яка відповідає реаліям і функціональному призначенню цього правоохоронного органу спеціального призначення.

У дослідженні використано такі загальнонаукові методи, як: аналіз та синтез, індукція та дедукція, спостереження, порівняння та аналогія, абстрагування та узагальнення.

III. ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ця наукова стаття є продовженням попередньої наукової публікації, у якій була здійснена постановка проблеми щодо службово-бойової діяльності Держприкордонслужби¹.

Як зазначає О. О. Гриньків, у Законі України «Про Державну прикордонну службу України» використовується словосполучення «оперативно-службова діяльність» і жодного разу не вживається термін «службово-бойова діяльність». Незважаючи на широке використання терміну «оперативно-службова діяльність» у нормативно-правових

¹ Халимон С. І. (2017). Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України: постановка проблеми. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 1 груд. 2017 р.). Харків: ХНУВС. С. 335–337.

актах, його змістовне навантаження не розкривається¹. Єдине узагальнення міститься у частині 2 статті 2 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», у якому зазначено, що виконання функцій Держприкордонслужби є оперативно-службовою діяльністю Держприкордонслужби.

Системний аналіз функцій Держприкордонслужби свідчить про їх загалом правоохоронне спрямування, хоча у Законі України «Про Державну прикордонну службу України» закріплено і низку обов'язків Держприкордонслужби як складової сил оборони держави (п. п. 3–5 ч. 1 ст. 19 цього Закону)².

Очевидно, що оборона держави має здійснюватися іншими методами, яким притаманні воєнні (бойові) дії. Бойові дії — особлива форма воєнних дій стратегічного, оперативного і тактичного рівнів; складова частина операцій стратегічних і оперативних об'єднань та бою з'єднань, частин і підрозділів, що виникає й ведеться між операціями та боями³. Основними формами бойових дій є: операції, битви, бої, удари. Оборона державного кордону під час повномасштабного вторгнення російських військ на суверенну територію України здійснювалась виключно воєнними методами, а отже оперативно-службова діяльність трансформувалася у службово-бойову. Тут слушною є думка І. М. Пастернака, який зазначив, що службово-бойова діяльність правоохоронних органів, зокрема Держприкордонслужби, може здійснюватися правоохоронними методами і шляхом виконання правоохоронних завдань через службову діяльність, а внаслідок загострення обстановки — військовими діями⁴.

Схожа позиція у В. І. Лазутко, який відносить Держприкордонслужбу до суб'єктів службово-бойової діяльності, як виду правоохоронної

¹ Гриньків О. О. (2020). Теоретико-правові засади кримінально-правового та оперативно-розшукового забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України: монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В. С. 12.

² Левадний І. А., Боровик О. В., Халимон С. І., Сорока А. З. (2022). Правовий аспект реалізації перспективних моделей освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України. *Університетські наукові записки*. № 3(87). С. 55.

³ Гончарук М. Г. (2023). Бойові дії. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. Київ: Ін-т енциклоп. дослід. НАН України. URL: <https://esu.com.ua/article-36156>

⁴ Пастернак І. М. (2016). Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України. *Право.ua*. № 3. С. 81.

діяльності, що покликана забезпечувати внутрішню безпеку держави шляхом виконання правоохоронних завдань через службову діяльність (правоохоронними методами), а у разі загострення обстановки — військовими методами¹. Наукові розвідки в межах спеціальності 21.07.05 однозначно вважають Держприкордонслужбу складовою сил охорони правопорядку².

У той же час вітчизняні дослідники питань оперативно-службової діяльності Держприкордонслужби В. Г. Вітровчак та Я. О. Кушнір до форм такої діяльності у мирний та особливий період відносять: прикордонну службу, прикордонний контроль, оперативно-розшукову діяльність, спеціальні дії, спеціальні операції, бій. У свою чергу, зважаючи на активну участь Держприкордонслужби, як суб'єкта забезпечення національної безпеки України, у здійсненні заходів зі стримування та відсічі збройної агресії російської федерації, поіменовані автори обґрунтовують видозміну функціональної діяльності Держприкордонслужби з оперативно-службової на оперативно-бойову³. Погоджуючись з указаними дослідниками в тому, що бойова діяльність поширюється не на всі підрозділи Держприкордонслужби (а на органи охорони державного кордону, основним із яких є прикордонний загін), і в її поширенні на період дії правового режиму воєнного стану, ми при цьому критично оцінюємо іншу складову поняття — це оперативна діяльність. Оскільки за загальним розумінням, «оперативний» — швидкий, дійовий у контексті виконання тих чи інших практичних завдань, і цей термін не охоплює всіх складових

¹ Лазутко В. І. (2012). Сили охорони правопорядку: проблемні питання визначення та характеристики. *Форум права*. № 3. С. 357. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_62.pdf

² Шаповалова І. О. (2015). Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку у надзвичайних ситуаціях соціального характеру: нормативно-правовий аспект. *Право.ua*. № 3. С. 51–56; Шмаков О. М. (2013). Сили охорони правопорядку в службово-бойовій діяльності силових структур. *Честь і закон*. № 2(45). С. 27–30; Талалай Д. В., Борисенко Г. О. (2013). Особливості взаємодії суб'єктів службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. № 1. Т. 26(65). С. 289–295; Мацюк В. В. (2015). Правове регулювання службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій соціального характеру. *Проблеми законності*. Вип. 128. С. 217–225.

³ Вітровчак В. Г., Кушнір Я. О. (2022). До питання оперативно-бойової діяльності органів охорони державного кордону на прикладі бойового досвіду 26 прикордонного загону. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3. С. 34–45.

«службової» діяльності як складової частини більш ширшого збірного поняття. Тому й у нинішньому варіанті функціонування Держприкордонслужби вживається поняття «оперативно-службова діяльність» як симбіоз двох взаємодоповнюючих понять — «оперативної діяльності» та «службової діяльності».

Тому більш правильним, на нашу думку, і зважаючи на наведені нижче у цій публікації аргументи, є вживання поняття «службово-бойова діяльність» стосовно виконання Держприкордонслужбою своїх функцій в сучасних умовах. У свою чергу, «оперативність» має бути властивістю відповідної діяльності при виконанні як службових, так і бойових завдань.

Держприкордонслужба є унікальним правоохоронним органом, у якому поєднуються дві складові: військова та правоохоронна. Службово-бойова діяльність є невід'ємною частиною діяльності військових формувань, в тому числі правоохоронної спрямованості¹. Загострення оперативної обстановки в Україні, як наслідок проведення антитерористичної операції в окремих районах Донецької та Луганської областей, стократне збільшення злочинів терористичної спрямованості тощо, негативно вплинули на стан забезпечення національної безпеки України. З початком повномасштабного вторгнення противником завдано понад 3,7 тис. обстрілів по органам і підрозділам Держприкордонслужби, унаслідок збройної агресії росії втрачено потенціал розвитку Держприкордонслужби та контроль за понад 922,480 км кордону².

Держприкордонслужба на рівні з іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами виконує завдання по захисту територіальної цілісності та недоторканності України. У рамках відновлення охорони та захисту державного кордону на деокупованих 1467,67 км державного кордону України прикордонні підрозділи беруть участь у стабілізаційній (оборонній) операції в межах Житомирської, Київської, Чернігівської, Сумської та Харківської областей. Крім того, в умовах постійних авіаційних і ракетних ударів, обстрілів з артилерії, щоденно здійснюється інженерне та фортифікаційне облаштування місцевості³.

¹ Лазутко В. І. Зазначена праця. С. 358.

² Пропозиції до Концепції розвитку прикордонної політики України в мирний час: Адміністрація Держприкордонслужби. Київ. 2023. С. 3.

³ Там само.

Отже, військовослужбовці Держприкордонслужби майже на рівні з військовослужбовцями Національної гвардії України та іншими військовими формуваннями ведуть бойові дії на лінії зіткнення.

На відміну від Закону України «Про Державну прикордонну службу України»¹ у Законі України «Про Національну гвардію України»² двічі вживається термін службово-бойові завдання. Як наслідок, науковому обігу постійно використовуються терміни «службово-бойова діяльність», «службово-бойові дії», «службово-бойові завдання». Так, під службово-бойовими діями Національної гвардії України розуміють дії з'єднань, військових частин і підрозділів (угруповань, груп, загонів) в операціях та інших формах застосування Національної гвардії України для успішного виконання завдань у мирний або воєнний час за призначенням, що їх виконують самостійно або разом із правоохоронними органами та іншими силовими структурами держави³.

Виходячи з цього, необхідно відзначити, що оперативно-службова діяльність Держприкордонслужби має свою специфіку порівняно з діяльністю Національної гвардії України чи інших військових формувань, а отже, потребує самостійного вивчення.

Детальний аналіз функцій Держприкордонслужби через призму службово-бойової діяльності дає можливість виокремити такі основні з них:

- охорона державного кордону України на суші, морі, річках, озерах та інших водоймах з метою недопущення незаконної зміни проходження його лінії, забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму;
- здійснення в установленому порядку прикордонного контролю і пропуску через державний кордон України та до тимчасово окупованої території і з неї осіб, транспортних засобів, вантажів, а також виявлення і припинення випадків незаконного їх переміщення;

¹ Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.

² Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 594.

³ Єрмошин М. О., Сутюшев Т. А. (2020). Основні види і форми службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України. *Честь і закон*. № 4(75). С. 20.

- участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів;
- участь у заходах, спрямованих на боротьбу з тероризмом;
- участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та посадових осіб, визначених у Законі України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб»;
- координація у мирний час діяльності утворених відповідно до законів України військових формувань та відповідних правоохоронних органів, пов'язаної із захистом державного кордону України, відповідно до частини 3 статті 2 Закону України «Про державний кордон України».

Проте системний аналіз обов'язків Держприкордонслужби, що закріплені у статті 19 Закону України «Про Державну прикордонну службу України», вказує на певну конкретизацію функцій і навіть їх розширення за рахунок участі у службово-бойовій діяльності. Так, на Держприкордонслужбу відповідно до визначених законом завдань покладаються обов'язки щодо:

- припинення будь-яких спроб незаконної зміни проходження лінії державного кордону України;
- припинення у взаємодії із Збройними Силами України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, відповідними правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України, у тому числі *шляхом безпосереднього ведення бойових дій (курсив наш. — С. Х., М. П.)*;
- участь у взаємодії із Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями у ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту та відсічі збройній агресії проти України *шляхом безпосереднього ведення бойових дій (курсив наш. — С. Х., М. П.)*;
- участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, протимісної діяльності, а також у заходах з відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України *(відсічі і стримування може здійснюватися виключно воєнними методами. — вставка наша. — С. Х., М. П.)*;

- участь у виконанні заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного і надзвичайного стану;
- організація запобігання кримінальним та адміністративним правопорушенням, протидію яким законодавством віднесено до компетенції Держприкордонслужби, їх виявлення та припинення, здійснення провадження у справах про адміністративні правопорушення згідно із законами;
- участь у межах своєї компетенції у взаємодії з органами Служби безпеки України, органами Національної поліції України та іншими правоохоронними органами у боротьбі з тероризмом і виконанні інших покладених на них завдань.

Значна частина цих обов'язків набули форм бойової діяльності саме після повномасштабного вторгнення росії та внесені до Закону України «Про Державну прикордонну службу України» у лютому 2023 р. Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України»¹.

Виконання завдань Держприкордонслужби у звичайній обстановці характеризується такими формами, як: прикордонний контроль; прикордонна служба; адміністративно-юрисдикційна діяльність; оперативно-розшукова, контррозвідувальна та розвідувальна діяльність; участь у боротьбі з організованою злочинністю та протидія незаконній міграції на державному кордоні; охорона закордонних дипломатичних установ; участь у здійсненні державної охорони місць постійного і тимчасового перебування Президента України та інших посадових осіб. Тобто відображає характер виконання планових службових завдань.

Виконання завдань Держприкордонслужби у надзвичайних обставинах (надзвичайний, воєнний стан) характеризується виконанням не лише службових завдань, а й бойових. До них можна віднести: припинення у взаємодії із Збройними Силами України, іншими утвореними відповідно до законів України військовими формуваннями, відповідними правоохоронними органами збройних та інших провокацій на державному кордоні України, у тому числі шляхом безпосереднього

¹ Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України: Закон України від 24.02.2023 № 2952-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2952-20#n166>.

ведення бойових дій; участь у взаємодії із Збройними Силами України та іншими військовими формуваннями у ліквідації (нейтралізації) збройного конфлікту на державному кордоні України, міжнародного збройного конфлікту та відсічі збройній агресії проти України шляхом безпосереднього ведення бойових дій; участь у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії проти України, протимінної діяльності, а також у заходах з відновлення територіальної цілісності у межах міжнародно визнаного державного кордону України; участь у виконанні заходів територіальної оборони, а також заходів, спрямованих на додержання правового режиму воєнного і надзвичайного стану; участь у заходах боротьби з тероризмом.

Поділ службової діяльності на дві складові — «службову» та «бойову» — викликаний тим, що не всі органи і підрозділи Держприкордонслужби виконують бойові завдання у широкому їх розумінні. Це, у свою чергу, потребує виділення у структурі Держприкордонслужби окремих бойових підрозділів (мобільні прикордонні загони (сили спеціальних операцій); прикордонні комендатури швидкого реагування тощо), основним призначенням яких буде виконання виключно бойових завдань.

IV. ВИСНОВКИ

Проведене дослідження засвідчило, що службова діяльність Держприкордонслужби в умовах російської агресії потребує належного вивчення та наукового обґрунтування. Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 році суттєво вплинуло на перегляд завдань, які покладаються на Держприкордонслужбу. Наявність військових функцій у Держприкордонслужби дає підстави для введення у нормативно-правовий обіг такої дефініції, як «службово-бойова діяльність». Службово-бойова діяльність характеризуватиметься виконанням Держприкордонслужбою завдань у звичайних умовах — «службова діяльність», а в умовах загострення оперативної обстановки (воєнний стан) — «бойова діяльність». Таке поєднання цих двох дефініцій покладе край дискусіям щодо функціонального призначення Держприкордонслужби. Зазначене висуває на передній план необхідність удосконалення правової основи діяльності Держприкордонслужби шляхом внесення змін до Закону України «Про Державну прикордонну

службу України», а саме частини 2 статті 2 викласти у такій редакції: «Виконання зазначених у частині першій цієї статті функцій є службово-бойовою діяльністю Державної прикордонної служби України».

Окрім цього, системний аналіз законодавства про державний кордон України спонукає внести пропозицію про необхідність здійснення його кодифікації. Адже кодифікація — це засіб систематизації норм права, що містяться в різних нормативних актах, у логічно узгоджений єдиний нормативно-правовий акт, який системно і вичерпно регулює певну сферу суспільних відносин¹.

Отже, констатуємо об'єктивно існуючу проблему, яка полягає у необхідності обґрунтування системи наукових знань службово-бойової діяльності Держприкордонслужби як правоохоронного органу спеціального призначення, який поряд із суто поліцейськими функціями (надання дозволу на перетинання державного кордону тощо) виконує військові функції.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Вітровчак В. Г., Кушнір Я. О. (2022). До питання оперативно-бойової діяльності органів охорони державного кордону на прикладі бойового досвіду 26 прикордонного загону. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 3. С. 34–45.
2. Гончарук М. Г. (2023). Бойові дії. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.]. Київ: Ін-т енциклоп. дослід. НАН України. URL: <https://esu.com.ua/article-36156>
3. Гриньків О. О. (2020). Теоретико-правові засади кримінально-правового та оперативно-розшукового забезпечення оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України: монографія. Тернопіль: Осадца Ю. В. 470 с.
4. Єрмошин М. О., Сутюшев Т. А. (2020). Основні види і форми службово-бойової діяльності і дій Національної гвардії України. *Честь і закон*. № 4(75). С. 20–24.
5. Івашков Ю. Б. (2017). Форми та види оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України. *Честь і Закон*. Т. 2, № 61. С. 56–61.
6. Лазутко В. І. (2012). Сили охорони правопорядку: проблемні питання визначення та характеристики. *Форум права*. № 3. С. 357–363. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_62.pdf
7. Левадний І. А., Боровик О. В., Халимон С. І., Сорока А. З. (2022). Правовий аспект реалізації перспективних моделей освітньої підготовки персоналу Державної прикордонної служби України. *Університетські наукові записки*. № 3(87). С. 47–58.
8. Мацюк В. В. (2015). Правове регулювання службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку в умовах надзвичайних ситуацій соціального характеру. *Проблеми законності*. Вип. 128. С. 217–225.

¹ Тацій В. Я. (ред.) (2017). Велика українська юридична енциклопедія [у 20 т.]. Т. 3: Загальна теорія права. Харків: Право. С. 233.

9. Пастернак І. М. (2016). Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України. *Право.ua*. № 3. С. 78–82.
10. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 03.04.2003 № 661-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 27. Ст. 208.
11. Про Національну гвардію України: Закон України від 13.03.2014 № 876-VII. *Відомості Верховної Ради*. 2014. № 17. Ст. 594.
12. Пропозиції до Концепції розвитку прикордонної політики України в мирний час: Адміністрація Держприкордонслужби. Київ. 2023. 18 с.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту державного кордону України: Закон України від 24.02.2023 № 2952-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2952-20#n166>.
14. Талалай Д. В., Борисенко Г. О. (2013). Особливості взаємодії суб'єктів службово-бойової діяльності сил охорони правопорядку. *Вчені записки Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського. Серія «Юридичні науки»*. № 1. Т. 26(65). С. 289–295.
15. Тацій В. Я. (ред.) (2017). Велика українська юридична енциклопедія [у 20 т.]. Т. 3: Загальна теорія права. Харків: Право. 951 с.
16. Халимон С. І. (2017). Службово-бойова діяльність Державної прикордонної служби України: постановка проблеми. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доп. VI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 1 груд. 2017 р.)*. Харків: ХНУВС. С. 335–337.
17. Шаповалова І. О. (2015). Службово-бойова діяльність сил охорони правопорядку у надзвичайних ситуаціях соціального характеру: нормативно-правовий аспект. *Право.ua*. № 3. С. 51–56.
18. Шмаков О. М. (2013). Сили охорони правопорядку в службово-бойовій діяльності силових структур. *Честь і закон*. № 2(45). С. 27–30.

REFERENCES

1. Honcharuk M. H. (2023). Boiovi dii [Combat actions]. *Entsyklopediia Suchasnoi Ukrainy [Encyclopedia of Modern Ukraine]* / Ed.: I. M. Dziuba, A. I. Zhukovskyi, M. H. Zhelezniak [et al.]. Kyiv. URL: <https://esu.com.ua/article-36156> [in Ukrainian]
2. Hrynkiv O. O. (2020). Teoretyko-pravovi zasady kryminalno-pravovoho ta operatyvno-rozshukovoho zabezpechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Theoretical and legal principles of criminal-legal and operational-investigative support of the operational-service activities of the State Border Service of Ukraine]. Ternopil: Osadtsa Yu.V. 470 p. [in Ukrainian]
3. Iermoshyn M. O., Sutiushhev T. A. (2020). Osnovni vydy i formy sluzhbovo-boiovoi diialnosti i dii Natsionalnoi hvardii Ukrainy [The main types and forms of service and combat activities and actions of the National Guard of Ukraine]. *Honor and Law*. Vol. 4. No 75. pp. 20–24 [in Ukrainian]
4. Ivashkov Yu. B. (2017). Formy ta vydy operatyvno-sluzhbovoi diialnosti derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Forms and types of operational and service activities of the State Border Service of Ukraine]. *Honor and Law*. Vol. 2. No 61. pp. 56–61 [in Ukrainian]
5. Khalymon S. I. (2017). Sluzhbovo-boiova diialnist Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy: postanovka problem [Service and combat activity of the State Border Service of Ukraine: problem statement]. In: *Suchasni problemy pravovoho, ekonomichnoho ta*

- sotsialnoho rozvytku derzhavy [Modern problems of legal, economic and social development of the state]. Kharkiv. pp. 335–337 [in Ukrainian]
6. Lazutko V. I. (2012). Syly okhorony pravoporiadku: problemni pytannia vyznachennia ta kharakterystyky [Law enforcement forces: problematic issues of definition and characteristics]. *Law forum*. No 3. pp. 357–363. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2012_3_62.pdf [in Ukrainian]
 7. Levadnyi I. A., Borovyk O. V., Khalymon S. I., Soroka A. Z. (2022). Pravovyi aspekt realizatsii perspektyvnykh modelei osvithoi pidhotovky personalu Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [The legal aspect of the implementation of promising models of educational training for the personnel of the State Border Service of Ukraine]. *University scientific notes*. No 3(87). pp. 47–58 [in Ukrainian]
 8. Matsiuk V. V. (2015). Pravove rehuliuвання sluzhbovo-boiovoi diialnosti syl okhorony pravoporiadku v umovakh nadzvychainykh sytuatsii sotsialnoho kharakteru [Legal regulation of official and combat activities of law enforcement forces in the conditions of emergency situations of a social nature]. *Problems of legality*. Vol. 128. pp. 217–225 [in Ukrainian]
 9. On amendments to some legislative acts of Ukraine regarding the protection of the state border of Ukraine: Law of Ukraine of 24.02.2023 No 2952-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2952-20#n166> [in Ukrainian]
 10. On the State Border Guard Service of Ukraine: Law of Ukraine of 03.04.2003 No 661-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2003. No 27. St. 208 [in Ukrainian]
 11. On the National Guard of Ukraine: Law of Ukraine of 13.03.2014 No 876-VII. *Vidomosti Verkhovnoi Rady*. No 17. St. 594 [in Ukrainian]
 12. Pasternak I. M. (2016). Sluzhbovo-boiova diialnist Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy [Service and combat activity of the State Border Service of Ukraine]. *Pravo.ua*. No 3. pp. 78–82 [in Ukrainian]
 13. Proposals for the Concept of Development of the Border Policy of Ukraine in Peacetime: Administration of the State Border Service. Kyiv. 18 p. [in Ukrainian]
 14. Shapovalova I. O. (2015). Sluzhbovo-boiova diialnist syl okhorony pravoporiadku u nadzvychainykh sytuatsiiakh sotsialnoho kharakteru: normatyvno-pravovyi aspekt [Service and combat activity of law enforcement forces in emergency situations of a social nature: regulatory and legal aspect]. *Pravo.ua*. No 3. pp. 51–56 [in Ukrainian]
 15. Shmakov O. M. (2013). Syly okhorony pravoporiadku v sluzhbovo-boiovii diialnosti sylovykh struktur [Law enforcement forces in the service and combat activities of security forces]. *Honor and Law*. Vol. 2. No 45. pp. 27–30 [in Ukrainian]
 16. Talalai D. V., Borysenko H. O. (2013). Osoblyvosti vzaємодії subiektiv sluzhbovo-boiovoi diialnosti syl okhorony pravoporiadku [Peculiarities of the interaction of subjects of official and combat activity of law enforcement forces]. *Scientific notes of the Tavri National University named after V. I. Vernadskyi. Series "Legal Sciences"*. No 1. Vol. 26(65). pp. 289–295 [in Ukrainian]
 17. Tatsii V. Ya. (ed.) (2017). Velyka ukrainska yurydychna entsyklopediia [Great Ukrainian legal encyclopedia]: [in 20 volumes]. Vol. 3: Zahalna teoriia prava [General theory of law]. Kharkiv: Pravo. 951 p. [in Ukrainian]
 18. Vitrovchak V. H., Kushnir Ya. O. (2022). Do pytannia operatyvno-boiovoi diialnosti orhaniv okhorony derzhavnogo kordonu na prykladi boiovoho dosvidu 26 prykordonnoho zahonu [On the issue of operational and combat activity of the state border protection bodies on the example of the combat experience of the 26th border detachment]. *Southern Ukrainian legal journal*. No 3. pp. 34–45 [in Ukrainian]